הגמרא דורשת את ייתור תיבת 'לאמו' שנאמרה באיסור הטומאה של כהן גדול: ותיבת 'לְאִמּוֹ', נדרש לְנְזִירָה שָׁוָה, לְכִדְרָבִי – למה שדרש רבי, דְּתַנְיָא, בברייתא, רַבִּי אוֹמֵר, נַבִּי נָזִיר כתוב (במדבר ו–ז) 'כָּל יְמֵי הַזִּירוֹ לָהּ' עַל נֶפֶשׁ מֵת לא יָבֹא. לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לא יִטְמָא לָהֶם בְּמֹתָם'. ומאחר שכבר נאמר 'על נפש מת לא יבא' למדנו כבר שאסור הוא להיטמא למת, ובא הכתוב 'במותם' ללמדנו שדווקא בְּמוֹתָם – בטומאת מת אֵינוֹ מְטַמֵּא להם, אֲבָל מְטַמֵּא הוּא לְנִגְעָם וּלְזִיבָתָם – אם הם מצורעים או זבים, שרק טומאת מת נאסרה על הנזיר.

שואלת הגמרא: וְאֵין לִי מקור להיתר טומאת מצורע וזב אֶלָּא רק בְּנָזִיר, אבל בְּכֹהֵן גָּדוֹל מִנַּיִן שאף הוא מותר בזה, אֲמָרְתָּ – תאמר שיש ללמוד כן מכך, שהרי לֹא יאמַר אִמּוֹ בְּכֹהֵן גָּדוֹל – לא היה צריך לומר תיבת 'אמו' בכלל אלו שנאסר על הכהן גדול להיטמא להם, שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר – שאין צריך לתיבה זו כדי ללמדנו איסור טומאה לאמו, שֶׁהֲרֵי דין זה קַל וָחוֹמֶר הוּא – אפשר ללמדו בקל וחומר, וּמָה אִם בְּמָקוֹם שהקלה התורה שֶׁכֹּהֵן חֲדִיוֹט מְטַמֵּא אפילו לְאָחִיו מָאבִיו, חמור דינו של כהן גדול, שאֵין כֹּהֵן גָּדוֹל מְטַמֵּא אפילו לְאָבִיו, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כֹּהֵן חֲדִיוֹט מְטַמֵּא לְאָחִיו מֵאִמּוֹ – שכהן הדיוט אסור להיטמא לאחיו מהאם, אֵינוֹ דִין שֶׁאֵין כֹּהֵן גָּדוֹל מְטַמֵּא לְאִמּוֹ. אֶם זְכִיתָה ללמוד דין זה שכהן גדול אסור להיטמא לאמו מֵהֲדִין – על ידי קל וחומר, אם כן קשה מָה תַּלְמוּד לוֹמַר אִמּוֹ – מה למדים אנו ממה שאמרה התורה 'לאמו'. אלא תיבה זו שנאמרה בְּכֹהֵן גָּדוֹל מוּפְנֶה – מיותרת ופנויה לדרשה אחרת, ונוכל לְהַקִּישׁ וְלָדוֹן הֵימֶנּוּ גְּזֵירָה שָׁוָה, שנֶּאֱמַר אִמּוֹ בְּנָזִיר [–'לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לא יִטְמָא לָהֶם בְּמֹתָם'], וְנֶאֱמַר אִמּוֹ בְּכֹהֵן גָּדוֹל [–'לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לא יִטְמָא'], ונדרוש, מָה אִמּוֹ הָאֲמוּר בְּנָזִיר בא ללמדנו שבְּמוֹתָם אֵינוֹ מְטַמֵּא אֲבָל מְטַמֵּא הוּא לְנִגְעָם וּלְזִיבָתָם, אַף אִמּוֹ הָאֲמוּר בְּכֹהֵן גָּדוֹל בא ללמדנו שבְּמוֹתָם אֵינוֹ מְטַמֵּא אֲבָל מְטַמֵּא לְנִגְעָם וּלְזִיבָתָם.

הגמרא חוזרת לבאר מנין שגם נזיר מותר להיטמא למת מצוה: אַשְׁכְּחָן – מצאנו מקור שכֹּהֵן גָּדוֹל נטמא למת מצוה, אבל נָזִיר מְנָלָן שנטמא למת מצוה, דְּתַנְיָא, בברייתא, נאמר בפסוק (במדבר ו ו) 'כָּל יְמֵי הַזִּירוֹ לַה' עַל נֶפֶשׁ מֵת לא יָבֹא', אלמלא שנכתב בפסוק תיבת 'מת', שׁוֹמֵעַ אֲנִי מפשטות הפסוק שאֲפִילּוּ נֶפֶשׁ בְּהֵמָה שמתה בְּמַשְׁמַע, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כד יח) 'מַכַּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה', שגם בהמה נקראת 'נפש', תַּלְמוּד לוֹמַר – בא הפסוק ואומר 'עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא' לדורשו שבְּנֶפֶשׁ אָדָם הַכָּתוּב מְדַבֵּר, ורק אדם נקרא 'נפש מת', ולכן מותר הנזיר להיטמא לבהמה שמתה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ – איננו צריכים לדרשה של 'נפש מת' למעט בהמה שמתה, שהֲרֵי הוּא – הפסוק אוֹמֵר, 'על נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא', ודורשים מלשון 'לא יבא' שכתוב בטומאה זו, שבַּנְּפָשׁוֹת הַמִּטַּמְּאוֹת בְּבִיאָה – באלו שהם מטמאים את הבא עמם לאוהל אחד הַכָּתוּב מְדַבֵּר, ודווקא אדם מטמא באוהל ולא בהמה, ואין נזיר אסור להטמא לה.

ממשיכה הברייתא: מהכתוב בפסוק הבא 'לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לא יִטְמָא לָהֶם בְּמֹתָם' דורשים, שדווקא 'לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ' הנזיר אֵינוֹ מְטַמֵּא, אֲבָל מְטַמֵּא הוּא לְמֵת מִצְוָה, שארבעת הפרטים [–אביו אמו אחיו אחותו] שנאמר בהם איסור טומאה, מיותרים הם, אחר שנאמר שלא יבוא על נפש מת, ונאמרו לדרשה, ו'לאביו ולאמו' דרושים להתיר להיטמא למת מצוה.

הברייתא מבררת מדוע אי אפשר ללמוד זאת מקל וחומר: עַד שֶׁלֹּא יֹאמַר – הרי גם אם לא היה כתוב 'לאביו ולאמו', יֵשׁ לִי אפשרות ללמוד זאת בְּדִין – בקל וחומר, וּמָה אִם כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁקְּדוּשָּׁתוֹ קְדוּשַּׁת עוֹלָם, לכל ימי חייו, מְטַמֵּא לְמֵת מִצְוָה, כמבואר לעיל (מז:), נָזִיר שֶׁאֵין קְדוּשָּׁתוֹ קְדוּשַּׁת עוֹלָם לכל ימי חייו, אלא עד שיסיים נזירותו, אֵינוֹ דִין שֶׁמְּטַמֵּא לְמֵת מִצְוָה: דוחה הברייתא: לֹא, אין ללמוד קל וחומר זה, שיש לדחות, אֶם אָמַרְתָּ בְּכֹהֵן גָּדוֹל שמותר לו להיטמא למת מצוה, משום שהקילה בו תורה גם בדבר זה, שֶׁכֵּן אם נטמא אֵינוֹ מֵבִיא קָרְבָּן עַל טוּמְאָתוֹ. האם תֹּאמַר כן אף בְּנָזִיר שיהיה מותר לו להיטמא למת מצוה, והרי החמירה בו תורה שֶׁמֵּבִיא קָרְבָּן עַל טוּמְאָתוֹ, ושמא נאמר שהוֹאִיל וּמֵבִיא קָרְבָּן עַל טוּמְאָתוֹ דינו יהיה שלֹא יְטַמֵּא לְמֵת מִצְוָה, שאין ללומדו מכהן גדול. תַּלְמוּד לוֹמַר – על כן צריך לימוד מיוחד לדרוש לגבי נזיר, שלְּאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יְטַמֵּא, אֲבָל מְטַמֵּא לְמֵת מִצְוָה.

הברייתא ממשיכה לדון בדרשה זו: אוֹ שמא נדרוש מהייתור של 'לאביו ולאמו' דרשה אחרת, שנזיר אֵינוֹ מְטַמֵּא דווקא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ, מכיון שמצטער עליהם ביותר ומזלזל בקדושת נזירותו, אֲבָל יְטַמֵּא לִשְׁאָר מֵתִים שאינם משבעת קרוביו, שמאחר ואינו נעצב עליהם יהיה מותר להיטמא להם. ואם כן אין ראיה שנזיר מיטמא למת מצוה. דוחה הברייתא: אֲמָרְתָּ שיש לנו ללמוד מִקַּל וָחוֹמֶר שהנזיר לא נטמא לרחוקים, וּמָה אִם כֹּהֵן חֲדִיוֹט שֶׁמְּטַמֵּא לִקְרוֹבִין, אֵינוֹ מְטַמֵּא לִשְׁאָר מֵתִים שאינם קרוביו, נָזִיר שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא לִקְרוֹבִין, אֵינוֹ דִין – וכי לא יהיה דינו שֶׁלֹּא יְטַמֵּא לִשְׁאָר מֵתִים, אלא ודאי שאין להקל בו יותר מכהן הדיוט, ואסור להיטמא לשאר מתים.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט תשרי, תשכ"א
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ומתאים להכרזה הנהוגה בליובאוויטש מלפנים בשילהי שמחת תורה - הנה מתחיל עתה הסדר - **ויעקב הלך לדרכו**. והרי קרוב לודאי שבהכרזה זו היתה הכוונה גם לסיום הענין: ויפגעו בו מלאכי אלקים (וכדרז"ל תנחומא ס"פ משפטים. זהר ח"ג רחצ, א. עיי"ש).

ולהאיר אשר במדרש תנחומא, שלגבי הזהר הרי זה נגלה דתורה, ובפרט ע"פ השייכות דמדרש תנחומא ומדרש ילמדנו, אשר כשמו כן הוא - לימוד הלכות, נתפרש הענין דויפגעו בו מלאכי אלקים - במלאכים, ובזהר, פנימיות התורה - על הקב"ה, ודו"ק.

בברכה לבשו"ט בכלל ובפרט

מ. שניאורסאהן

1 הָא מַה תַּלְמוּד לוֹמַר – מעתה שאין צד לומר שהנזיר נטמא
2 לקרובים, למה נאמר בפסוק לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ, לומר שלְאָבִיו וּלְאִמּוֹ
3 הוּא דְּלֹא מְיַטַּמֵּא, אֲבָל מְיַטַּמֵּא הוּא לְמֵת מִצְוָה.
4 הברייתא מבררת: עַד שֶׁלֹּא יֹאמַר – אף אם לא היה נאמר שנזיר
5 אסור להיטמא לאביו, יֵשׁ לִי ללמוד זאת בִּדְרִין – בבנין אב, נֶאֱמְרוּ
6 כְּלָלוֹת בְּכֹהֵן גָּדוֹל (ויקרא כא יא) 'וְעַל כָּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא', וְנֶאֱמְרוּ
7 כְּלָלוֹת בְּנָזִיר (במדבר ו ו) 'עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא', שבשניהם נאמר
8 שאסורים להיטמא לכלל המתים. ואם כן נדון זה מזה, מָה כְּלָלוֹת
9 הָאֲמוּרוֹת בְּכֹהֵן גָּדוֹל כוללת גם את הקרובים ודורשים שלְאָבִיו אֵינוֹ
10 מְיַטַּמֵּא אֲבָל מְיַטַּמֵּא לְמֵת מִצְוָה, אַף כְּלָלוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּנָזִיר בא
11 ללמדנו שאסור הנזיר להיטמא לקרובים, ותיבת 'לאביו' מיותרת
12 לדרוש שלְאָבִיו אֵינוֹ מְיַטַּמֵּא אֲבָל מְיַטַּמֵּא לְמֵת מִצְוָה.
13 הגמרא מביאה שמהבנין אב היה מקום ללמוד באופן אחר: אוֹ
14 שמא נאמר בְּלָךְ [–לַךְ] לְדֶרֶךְ זוֹ – ללמוד באופן אחר, נֶאֱמְרוּ
15 בתורה כְּלָלוֹת – איסור טומאה בלשון כללי, בְּכֹהֵן חֲדִיוּט (ויקרא כא
16 א) 'לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו', וְנֶאֱמְרוּ כְּלָלוֹת בְּנָזִיר (במדבר ו ו) 'עַל נֶפֶשׁ
17 מֵת לֹא יָבֹא', מָה כְּלָלוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּכֹהֵן חֲדִיוּט אינו אסור לגמרי
18 אלא מְיַטַּמֵּא לְאָבִיו ולשאר קרובים, אַף כְּלָלוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּנָזִיר אין
19 אסור אלא ברחוקים וּמְיַטַּמֵּא לְאָבִיו. תַּלְמוּד לוֹמַר – לכן אומר
20 הפסוק לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יְטַמָּא, שאסור להטמא לקרובים, הָא
21 [–אבל] לְמֵת מִצְוָה מְיַטַּמֵּא.
22 הגמרא תמהה: הָא מְיַבְעֵי לֵיהּ – הרי הפסוק בא לוֹמַר, שֶׁאֵין מְיַטַּמֵּא
23 לְאָבִיו, ואיך למדת שמיטמא למת מצוה.
24 מתרצת הגמרא: אֶלָּא 'לְאָבִיו' בא לוֹמַר שֶׁאֵין מְיַטַּמֵּא לְאָבִיו, ושאר
25 קרובים. ואם כן מה שנכתבו בפסוק גם אמו אחיו ואחותו, באו
26 לדרשה, 'לְאָחִיו' לומר שלאחיו אֵינוֹ מְיַטַּמֵּא, הָא [–אבל] לְמֵת מִצְוָה
27 מְיַטַּמֵּא, 'וּלְאִמּוֹ' בא לִגְזֵרָה שָׁוָה לְבִדְרֵבִי דלעיל (מח.) ללמד לכהן
28 גדול שמותר להטמא למצורע וזב, בגזירה שוה 'אמו אמו' מנזיר,
29 'וּלְאַחֹתוֹ' בא לְבִדְתַנְיָא בברייתא, דְּתַנְיָא לְאַחֹתוֹ' מַה תַּלְמוּד לוֹמַר,
30 חֲרִי שֶׁהָלַךְ יִשְׂרָאֵל לְשַׁחוֹט אֶת פִּסְחוֹ בי"ד ניסן, וְכֵן אם הלך לָמוּל
31 אֶת בְּנוֹ, וְשָׁמַע שֶׁמֵּת לוֹ מֵת מקרוביו, יָכוֹל יְטַמֵּא לקרובו ויתעסק
32 בקבורתו ושוב לא יוכל להקריב פסחו בטומאה, וכן לא תשאר לו
33 שהות ביום למול את בנו, אֲמַרְתָּ שֹׁלֹא יְטַמֵּא למת, כיון שמילה
34 ופסח חמורים יותר שיש בביטולם כרת. יָכוֹל שֹׁלֹא יְטַמֵּא גם לְמֵת
35 מִצְוָה אם פגע בו בשעה שהולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו,
36 תַּלְמוּד לוֹמַר 'לַאֲחֹתוֹ', ותיבה זו מיותרת היא ובאה ללמד שדווקא
37 לַאֲחֹתוֹ הוּא דְּאֵינוֹ מְיַטַּמֵּא אף שהיא קרובתו, הָא [–אבל] לְמֵת
38 מִצְוָה מְיַטַּמֵּא, אף שעל ידי כך יתבטל ממצוות מילה ופסח.

39 דעה אחרת בדרשות הפסוקים: רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, 'נְפָשׁוֹת' אֵלּוּ
40 הָרְחוּקִין, ומה שנאמר גם 'מֵת' [–'על נפש מת לא יבא'], אֵלּוּ
41 הַקְּרוֹבִין, שאף להם הנזיר אסור להיטמא. ומה שנאמר 'לְאָבִיו
42 וּלְאִמּוֹ' ללמד שלהם אֵינוֹ מְיַטַּמֵּא, אֲבָל מְיַטַּמֵּא הוּא לְמֵת מִצְוָה.
43 מ'לְאָחִיו' לומדים שֶׁאִם הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל וְהוּא גם נָזִיר, אף שקדוש
44 בשתי קדושות, דווקא לְאָחִיו אֵינוֹ מְיַטַּמֵּא, אֲבָל מְיַטַּמֵּא הוּא לְמֵת
45 מִצְוָה. ו'לַאֲחֹתוֹ' בא לִבְדַתַּנְיָא בברייתא, חֲרֵי שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְשַׁחוֹט
46 אֶת פִּסְחוֹ וְלָמוּל אֶת בְּנוֹ וּ ופגע במת מצוה, נטמא לו אף שעל
47 ידי כך יתבטל ממצות קרבן פסח ומילה.
48 הגמרא מקשה: וּלְרַבִּי עֲקִיבָא גְּזֵירָה שָׁוָה 'לאמו לאמו' דְּרַבִּי –
49 שלמד רבי, להתיר לכהן גדול להטמא למצורע וזב, בנזיר, מְנָלֵיהּ
50 – מנין ילמדנה אחר שדרש מ'לאביו ולאמו' שבנזיר להתיר לו
51 להטמא למת מצוה.
52 מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רבי עקיבא, בֵּיוָן דְּאָתֵי מַר [–רבי עקיבא]
53 שאִם הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל וְנָזִיר, אף שיש בו שתי קדושות, לומדים מתיבת
54 'לאחיו' שבנזיר שלְאָחִיו אֵינוֹ מְיַטַּמֵּא אֲבָל מְיַטַּמֵּא הוּא לְמֵת מִצְוָה,
55 על כן אין צורך בפסוק נוסף בכהן גדול לדרוש כן, שמַה לִּי אם
56 הוּא כֹּהֵן גָּדוֹל לְחוּדֵיהּ [–לבדו], מַה לִּי אם הוּא נָזִיר וְכֹהֵן גָּדוֹל, שכל
57 שכן שהותר לו כשהוא כהן גדול בלבד. נמצא שתיבות 'לאביו
58 ולאמו' הכתובים בכהן גדול מיותרים, לדרוש גזירה שוה 'לאמו
59 לאמו' כהן גדול מנזיר.
60 מקשה הגמרא: וּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שמ'לאחיו' לומדים שנזיר מותר
61 במת מצוה, אם כן בִּכֹהֵן גָּדוֹל וְהוּא נָזִיר שיש בו שתי קדושות
62 מְנָלֵיהּ – מנין למד שמותר הוא להיטמא למת מצוה. מתרצת
63 הגמרא: בֵּיוָן דְּשָׁרָא רַחֲמָנָא – שהתורה התירה חַד לָאו – לאו אחד,
64 לאו של נזיר ולאו של כהן גדול, גַּבֵּי מֵת מִצְוָה, אם כן מַה לִּי חַד
65 לָאו מַה לִּי תְּרֵין לָאוִין – מה ההבדל בין אם הוא עובר על לאו
66 אחד, לבין אם הוא עובר על שני לאוין כשהוא גם כהן גדול וגם
67 נזיר.
68 שואלת הגמרא: אם כן שאין הבדל בין לאו אחד לשנים, 'אַחוֹתוֹ'
69 לָמָּה לִי, שהרי יש לומר שהוא הדין שידחה איסור טומאה אף
70 במקום שעל ידי כך יתבטל מפסחו או ממילת בנו. מתרצת הגמרא:
71 סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא – היה עולה על דעתנו לומר, כִּי שָׁרָא רַחֲמָנָא
72 – שכל מה שהתורה התירה להיטמא לְמֵת מִצְוָה, זה דווקא בְּנָזִיר
73 וְכֹהֵן דְּטומאתם אִיסּוּר לָאוִי הוּא בלבד, אֲבָל מִילָה וּפֶסַח דְּחייבים
74 בהם כָּרֵת, היה מקום לומר שלֹא יְטַמֵּא לְמֵת מִצְוָה אלא יתעסק
75 במצות מילה או בפסח, קָא מַשְׁמַע לָן 'ולאחותו' שגם פסח ומילה
76 החמורים נדחים מפני מת מצוה.

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו תשרי, ותקותי שלעת קבלת מכתבי כבר הוטב מצב בריאותו, וכיון שהענין קשור ברגל של הגוף, שהוא קשור ומתאים לרגל של הנשמה הוא ענין האמונה ומצות הצדקה, כדאי הי' שידע בעל פה לכל הפחות הפרקים הראשונים של שאר הפרקים, ובלי נדר, עד לאחר י"ט כסלו הבע"ל, יפריש בכל יום חול קודם התפלה איזה פרוטות לצדקה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בהנ"ל ובהענינים הכללים.

בברכה צו א געזונטן ווינטער.